

Aleg. 18.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego w przedmiocie zamierzonego wydania „Sprawozdania“ o wynikach powszechnej wystawy krajowej we Lwowie w r. 1894.

Wysoki Sejmie!

Głównem zadaniem tegorocznej Wystawy krajowej było postawić przed oczyma kraju dokładny obraz wyników jego kilkunastoletniej pracy i wysiłków celem wszechstronnego podniesienia krajowej produkcji — a tem samem wskazać, jakimi siłami do dalszej pracy kraj rozporządza i jaką drogą do wytkniętego celu ma zmierzać. Wystawa przeto stać się może i powinna punktem zwrotnym w ekonomicznym i cywilizacyjnym rozwoju naszego kraju.

Podobne też znaczenie miała wystawa w r. 1877 pomimo jej skromnych stosunkowo rozmiarów. Od niej datuje się początek systematycznej pracy nad ekonomicznem podźwignięciem kraju, okazała ona bowiem skromne a jednak dla wielu nieznanne i niespodziewane zarodki sił. Poczęto siły te rozwijać: Szkoły fachowe przemysłowe i rolnicze, stypendya, mające przysposobić pracowników na wszelkich polach ekonomicznego życia — żywsza działalność około melioracyj i podniesienia hodowli bydła, — to wszystko są skutki impulsów, danych przez skromną lwowską wystawę z r. 1877.

Tegoroczna wystawa okazała znaczny rozwój tych sił, które mogą być ku ekonomicznemu podźwignięciu kraju zużytkowane. Okazała ona znakomity postęp pod względem fachowego uzdolnienia pracowników we wielu gałęziach przemysłu, ale łudziłby się, ktoby z wystawy wyprowadził wniosek, że nasza produkcya tak się podniosła, aby już można mówić o istotnej zamożności kraju.

Produkcya ta zrobiła postępy pod względem jakości swej, pod względem wartości wyrobów, ale ilościowo stoi jeszcze bardzo nisko, nie daje ludności dostatecznego zarobku, nie wystarcza na zaspokojenie potrzeb krajowego targu i krajowej konsumpcyi, zawsze jeszcze zmuszonej do zaopatrywania się w obce wyroby. Jeżeli przeto wystawa może każdemu o przyszłość kraju dbałowemu obywatelowi dać niewątpliwie wielkie zadowolenie — to zadowolenie to odnosić się może tylko do tego, iż widzimy możność, ale tylko możność, —

rzeczywistego ekonomicznego podźwignięcia kraju, zwiększenia tej produkcji, która jest, i stworzenia nowych gałęzi produkcji. Tę możność stworzyły prace, podjęte po wystawie z r. 1877 — wyzyskanie wyników tych prac, zamienienie owej możności w czyn rzeczywisty, powinno być celem usiłowań i prac kraju po wystawie r. 1894. — Ku temu zaś nie wystarczają starania samych władz — ku temu trzeba zainteresowania szerokich kół społeczeństwa naszego, zwłaszcza zaś tych, które do pracy ekonomicznej wnieść mogą ożywczą siłę kapitału.

Ażeby ten pożądany zwrot w naszym ekonomicznym życiu nastąpił, potrzeba dokładnie zdać sobie sprawę z wyników wystawy we wszelkich jej szczegółach, — potrzeba te wyniki, które rychło ulotnić się mogą z pamięci zwiedzających wystawę, utrwalić za pomocą przystępnej dla ogółu publikacji, — z której czytelnik nabrałby wiadomości tego, w jakich gałęziach produkcji i w jakim kierunku poczyniło się postępy, jakimi siłami te gałęzie produkcji rozporządzają, jakie luki są do wypełnienia, jakie pola dla ekonomicznej przedsiębiorczości do wyzyskania.

Publikacya taka, jeżeli ma odpowiedzieć tak określönemu celowi, powinna być bardzo poważną, krytyczną, a przede wszystkim bezstronną; potrzeba zaś takich wydań jest ogólnie uznaną, czego dowodzi najdosadniej okoliczność, że wszystkie niemal większe wystawy zostawiały po sobie w ten sposób trwałe a cenny ślad, a sprawozdania te wychodziły kosztem funduszów publicznych i pod kontrolą publiczną.

Po wystawach państwowych wydają takie sprawozdania rządu kosztem funduszów państwowych, po wystawie krajowej tedy autonomiczna władza krajowa i fundusz krajowy są do podjęcia dzieła takiego w pierwszym rzędzie powołane.

I w rzeczy samej pod firmą i wpływem Wydziału krajowego dokonane sprawozdanie takie daje największą rękojmię bezstronnej przedmiotowości, będzie mieć w obec publiczności największą powagę, będzie też najlepszym wyrazem uznania ze strony kraju dla Wystawy i jej twórców, którzy z prawdziwym poświęceniem sił, pracy i czasu, z najwyższym zaparciem się dzieła tego tak świetnie dokonali.

Wydawnictwo takie nie będzie i u nas nowością, sprawozdanie bowiem o wystawie w r. 1877 we Lwowie odbytej wydane zostało staraniem Wydziału krajowego i pod jego firmą, tudzież kosztem funduszu krajowego.

Z tych zatem powodów Wydział krajowy, kiedy grono osób znanych na polu ekonomicznego i technicznego piśmiennictwa. w porozumieniu z wybitnymi osobistościami stojącymi na czele Wystawy, zwróciło się do Wydziału krajowego z propozycją i prośbą o wydanie takiego sprawozdania kosztem funduszu krajowego i pod firmą Wydziału krajowego, powziął następującą uchwałę:

1. Wydział krajowy uznaje niezbędną potrzebę wydania poważnego sprawozdania o wynikach Wystawy krajowej w r. 1894. obejmującego z wyjątkiem działu sztuki, starożytności i etnografii (o ile ona nie wchodzi w zakres przemysłu domowego) wszystkie na Wystawie reprezentowane działy krajowej pracy i produkcji, a ułożonego tak, aby bez wszelkich upiększeń wypowiedziało o wynikach Wystawy i o ekonomicznym położeniu kraju, prawdę i tylko prawdę, chociażby ona nawet przykra być miała, aby w każdej gałęzi pracy wskazało nie tylko dokonane postępy, ale też i luki jakie są jeszcze do wypełnienia, usterki, jakie są do naprawienia, nie tylko siły rozporządzalne, ale i sposoby wydatnego tych sił zużytkowania dla rozwoju krajowej produkcji.

II. Jeżeli Wydziałowi krajowemu przedłożonym będzie do zatwierdzenia:

a) skład komitetu redakcyjnego dla wydawnictwa podjętego w myśl uchwały I, który to komitet przedłoży Wydziałowi krajowemu do zatwierdzenia referentów poszczególnych działów;

b) odpowiedni tej uchwale program wydawnictwa.

c) kosztorys jego;

i jeżeli daną będzie deklaracja bezwłocznego rozpoczęcia prac przygotowawczych, w takim razie Wydział krajowy przedłoży Wysokiemu Sejmowi wniosek o upoważnienie do wydania takiego sprawozdania pod firmą Wydziału krajowego i na koszt funduszu krajowego i o wyznaczenie na ten cel w budżecie na rok 1895 kredytu do wysokości 15.000 złr.

III. Szefowi Departamentu II. poleca się przeprowadzenie rokowań na podstawie powyższych uchwał i przedłożenie Wydziałowi krajowemu ich wyniku wraz z dalszemi wnioskami.

Wskutek tego przedstawiono Wydziałowi kraj. komitet redakcyjny do zatwierdzenia w następującym składzie:

Franke Jan,
 Dr. Lewicki Witold,
 Łoziński Władysław,
 Dr. Marchwicki Zdzisław,
 Dr. Pawlikowski Jan,
 Dr. Pilat Tadeusz,
 Romanowicz Tadeusz,
 Dr. Rutowski Tadeusz,
 Dr. Skałkowski Tadeusz,
 Prof. Skibiński Karol,
 Syroczyński Leon,
 Dr. Szpilman Józef,
 Szczepanowski Stanisław,
 Zacharjewicz Julian.

Wydział krajowy zatwierdził ten komitet uchwałą z d. 13. września br. upoważniając zarazem Szefa dep. II. do używania sił biurowych Wydziału kraj. do załatwiania czynności biurowych komitetu redakcyjnego.

Komitet ten rozpoczął bezwłocznie wstępne czynności, przedewszystkiem zaś zarządził reprodukcję przedmiotów z wystawy potrzebnych do ilustracji dzieła, rozdał referaty powołując do opracowania poszczególnych działów wyłącznie ludzi fachowych w odnośnej gałęzi, wreszcie ogłosił prospekt dzieła załączony jako Al. 1).

Prospekt ten zawiera dokładny plan całego dzieła, które ma nosić tytuł „Wystawa krajowa r. 1894 i siły produkcyjne kraju“, oraz nazwiska współpracowników.

Kwota zasiłku z funduszu krajowego, którą Wydział krajowy wnosi, odpowiada rzeczywistej potrzebie. Dzieło całe obejmie około 200 arkuszy druku, a jeżeli ma odpowiedzieć celowi i obudzić zajęcie w publiczności musi być zaopatrzone licznymi ilustracjami. W obec tego koszt wydawnictwa wyniesie przeszło 20.000 zł. w. a., a gdy na liczną prenumeratę u nas liczyć nigdy nie można, zasiłek 15.000 zł., okazuje się niezbędnym. Nakład cały zostanie oczywiście własnością funduszu krajowego.

Gdy w ten sposób stało się zadość warunkom pod któremi przyrzekliśmy przedstawić Wysokiemu Sejmowi i poprzeć sprawę tego wydawnictwa, przeto Wydział krajowy przekonany najsilniej o niezbędnej potrzebie i wysokiej użyteczności takiego sprawozdania wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1) Sejm upoważnia Wydział krajowy do wydania pod firmą Wydziału krajowego i kosztem funduszu krajowego sprawozdania z Powszechnej Wystawy krajowej we Lwowie r. 1894.

2) Na ten cel otwiera się Wydziałowi kraj. w Rubr. XVII. wydatków budżetu na rok 1895. kredyt do wysokości 15.000 zł. w. a.

Lwów, dnia 18. grudnia 1894.

Marszałek krajowy.

w zastępstwie:

Antoni Jaxa Chamiec m. p.

Sprawozdawca

Tadeusz Romanowicz m. p.

członek Wydziału krajowego.

PROSPEKT.

Powszechnem jest przekonanie, że wystawa krajowa z r. 1894 stać się powinna początkiem bardziej niż dotąd wyteżonej a systematycznej pracy nad ekonomicznem podniesieniem kraju.

Jeżeli wyniki tej wystawy mogły nas słusznie napełnić otuchą i podnieść wiarę we własne siły i w możność skutecznej pracy na wszelkich polach życia — to z drugiej strony wykazała ona, zwłaszcza pod względem ekonomicznem, jak wiele jeszcze brakuje nam do tego, abyśmy na owoce prac naszych z zupełnem zadowoleniem spoglądać mogli.

Produkcya nasza jest jeszcze bardzo mała w stosunku do produkcji innych krajów cywilizowanych. Bardzo wiele gałęzi przemysłu, któreby u nas z powodzeniem zaprowadzić można, zupełnie jeszcze leży odłogiem — inne, chociaż rozporządzają znakomitemi technicznymi i artystycznymi siłami, są na zbyt małą skalę rozwinięte. Skąd też pochodzi, iż zawsze jeszcze bardzo wiele potrzeb zaspokajając mnsimy przez sprowadzanie obcych wyrobów, podczas gdy u nas wielka siła pracy pozostaje niezużytkowana a znaczne ilości naszych surowych płodów wychodzą za granice kraju, ażeby stamtąd wrócić jako wyrób gotowy, za który ogromne sumy pieniężne z kraju wysyłamy.

Produkcję tę na szerszą skalę rozwiniąć, szerokim warstwom ludności otworzyć nowe, a utrwalić i ulepszyć istniejące źródła zarobku, własne surowe płody w kraju na wyrób gotowy przerabiać, a rolnictwu naszemu umożliwić urozmaicenie produkcji, ażeby nie stało wyłącznie na coraz mniej opłacającej się uprawie zboża — oto cele, ku którym zwrócić się powinny usiłowania tych wszystkich, którzy w ekonomicznym rozwoju kraju słusznie widzą niezbędny czynnik narodowej siły.

Jeżeli wszakże wystawa krajowa ma się stać punktem wyjścia dla takiej pracy ekonomicznej — trzeba wyniki w pamięci społeczeństwa utrwalić — krytycznie je ocenić, zdać sobie sprawę z tego, co i jak zrobiono, co jeszcze zrobić można i potrzeba i jakimi do tej przyszej pracy rozporządzamy siłami.

Wystawa była dziełem wielce poważnem. Ażeby skutki jej były również poważne, trzeba, żeby kraj o swem ekonomicznem położeniu i o wynikach dotychczasowej swej pracy dowiedział się prawdy i to nie w ogólnych zarysach, ale w szczegółowem ocenieniu faktycznego stanu każdej gałęzi produkcji.

Ten cel mając na oku a wsparci bardzo życzliwą zachętą Wysokiego Wydziału krajowego, który potrzebę podjętej przez nas pracy uznał, skład komitetu i program za-

mierzono go wydawnictwa zatwierdził i przyrzekł wyjednać u Wysokiego Sejmu finansowe dla wydawnictwa poparcie, przystępujemy do wydania dzieła pod tytułem:

WYSTAWA KRAJOWA W R. 1894.

I SIŁY PRODUKCYJNE KRAJU.

Jak już z powyższych uwag i z tytułu wydawnictwa wynika, wytknęliśmy sobie cel przeważnie ekonomiczny — i dlatego wszelkie inne a niewątpliwie także bardzo doniosłe działy wystawy i bardzo dodatnie jej wyniki na innych polach, musimy pominąć, a wydawnictwem naszym obejmujemy to tylko, co ma znaczenie ekonomiczne. Że zaś oświata i stan zdrowotny ludności, tworzą główną podstawę produkcyjnej siły — przeto wchodzą one w program naszego wydawnictwa obok produkcji surowej i przemysłowej, obok stanu komunikacji i t. p. Nie będziemy zaś poprzestawali na ocenieniu tego, co się skupiło na wystawie, ale w każdym dziale damy pogląd na stan rzeczy w kraju, ilustrując go tem, co nam przedstawiła wystawa.

Dzieło całe wyjdzie w 4 tomach, z których każdy obejmować będzie około 50 arkuszy druku w formacie wielkiej ćwiartki i zaopatrzone będzie licznymi ilustracyami, tabelami, kartogramami i t. p. Dla przyspieszenia druku wydawać będziemy zeszyty z których każdy obejmie jeden dział albo więcej pokrewnych działów, przyczem dokładna numeracya zeszytów według ułożonego z góry planu dozwoli każdemu nabywcy złożyć je w tomy, odpowiednio do przyjętej przez nas systematyki całego dzieła.

W ten sposób program wydawnictwa przedstawia się jak następuje:

TOM I.

(Zeszyt 1.)

Wstęp: Szkic geograficzny. — Ludność — jej rozsiadlenie — zawody i zatrudnienie.

I. Powszechna wystawa krajowa we Lwowie w r. 1894.

1. Historia powstania wystawy.
  2. Organizacya wystawy.
  3. Plan topograficzny i rozpołożenie pawilonów.
  4. Statystyka wystawców i udział publiczności.
  5. Kronika wystawy.
- Dodatek: Wyrok sędziów.

(Zeszyt 2.)

II. Oświata.

1. Analfabeci.
2. Rozwój szkolnictwa.
3. Statystyka szkolnictwa.
4. Plany nauki — środki naukowe.

5. Budżety szkolne.
6. Budynki szkolne.
7. Stypendya.
8. Produkcya literacka.

(Zeszyt 3.)

III. Zdrowie.

1. Stan zdrowotny kraju.
2. Hygiena publiczna — policya zdrowia.
3. Kanalizacya i wodociągi.
4. Zakłady sanitarno-humanitarne.
5. Instytucye i urządzenia ochronne fabryczne.
6. Gimnastyka.
7. Czem się lud żywi?

TOM II.

(Zeszyt 1.)

IV. Rolnictwo.

1. Wstęp: Własność ziemi i stosunki posiadania.
2. Uprawa roślin.

(Zeszyt 2.)

3. Hodowla bydła.
4. Gospodarstwo mleczne.
5. Hodowla drobiu i produkcya jaj.
6. Pszczelnictwo.

(Zeszyt 3.)

7. Nauka rolnictwa.
8. Melioracye rolne.
9. Uprawa torfowisk.

(Zeszyt 4.)

10. Statystyka rolnicza.
11. Opieka kraju i państwa nad rolnictwem.
12. Stowarzyszenia rolnicze.

(Zeszyt 5.)

13. Ceny zboża z ostatnich 25 lat i handel zbożem.
14. Wywóz bydła.
15. Uwagi końcowe.

*(Zeszyt 6.)***V. Leśnictwo.**

1. Statystyka — stosunki własności i posiadania.
2. Gospodarstwo leśne i produkcya leśna.
3. Handel drzewem.
4. Stan nauki leśnictwa.

*(Zeszyt 7.)***VI. Łowiectwo.****VII. Gospodarstwo rybne.***(Zeszyt 8.)***VIII. Górnictwo i hutnictwo.**

1. Minerale zastrzeżone i sól.
2. Minerale żywiczne — nafta, wosk ziemny.
3. Minerale niegórnice.

TOM III.*(Zeszyt 1.)***IX. Przemysł.**

1. Wstęp: Formy produkcji.
(Zeszyt 2.)
2. Przemysł rolniczy.

(Zeszyt 3.)

3. Przemysł drzewny.

(Zeszyt 4.)

4. Przemysł skórnny.

(Zeszyt 5.)

5. Przemysł tkacki.

(Zeszyt 6.)

6. Przemysł metalowy.
7. Wyrób narzędzi, maszyn i instrumentów.
8. Wyrób powozów.

(Zeszyt 7.)

9. Przemysł ceramiczny i szklany.
10. Przemysł papierowy.
11. Wyrób odzieży, modniarstwo, kwiaty sztuczne.

(Zeszyt 8.)

12. Przemysł chemiczny.
13. Przemysł spożywczy.

(Zeszyt 9.)

14. Przemysł budowlany.
15. Przemysł reprodukcyjny i artystyczny.

(Zeszyt 10.)

16. Szkolnictwo przemysłowe.
17. Opieka kraju i państwa nad przemysłem.

TOM IV.*(Zeszyt 1.)***X. Komunikacye.**

1. Drogi i koleje.
2. Poczty.
3. Telegrafy i telefony.

*(Zeszyt 2.)***XI. Regulacye rzek i budowle wodne.***(Zeszyt 3.)***XII. Kredyt publiczny.****XIII. Ubezpieczenia.****XIV. Stowarzyszenia.***(Zeszyt 4.)***Zakończenie.**

Komitet redakcyjny składają:

Franke Jan Nepom.,
 Dr. Lewicki Witold,
 Łoziński Władysław,
 Dr. Marchwicki Zdzisław,
 Dr. Pawlikowski Jan Gwalbert,
 Dr. Pilat Tadeusz,
 Romanowicz Tadeusz,

Dr. Rutowski Tadeusz,
 Dr. Skałkowski Tadeusz,
 Skibiński Karol,
 Syroczyński Leon,
 Dr. Szpilman Józef,
 Szczepanowski Stanisław,
 Zacharjewicz Julian.

Współpracownictwo przyrzekli dotychczas:

Acht Bronisław,
 Baranowski Bolesław,
 Biedroń Jan,
 Blauth Jan,
 Dr. Bobrzyński Michał,
 Dr. Bruchnalski Wilhelm,
 Bykowski Juliusz Jaxa,
 Dr. Ciesielski Teofil,
 Dr. Cybulski Napoleon,
 Dyrekcya wystawy,
 Dzieślewski Roman,
 Dr. Fischer Ksawery,
 Dr. Fischer Zygmunt,
 Franke Jan,
 Gizowski Józef,
 Gruszecki Henryk,
 Kędzior Andrzej,
 Dr. Koliszer Henryk,
 Krzen Edmund,
 Dr. Krzysztofowicz Mikołaj,
 Dr. Lewicki Witold,
 Lubomęski Władysław,
 Małaczyński Maryan,
 Nawratil Arnulf,
 Niewiadomski Stanisław,
 Odrzywolski Sławomir,
 Pańkowski Kazimierz,

Paudler Edward,
 Pawlewski Bronisław,
 Dr. Pawlikowski Jan Gwalbert,
 Dr. Pilat Tadeusz,
 Podwin Edmund,
 Rebezyński Władysław,
 Romanowicz Tadeusz,
 Rutkowski Jan,
 Dr. Rutowski Tadeusz,
 Dr. Sawicki-Stella Jan,
 Dr. Schramm Hilary,
 Seeling Ludwik de Saulenfels,
 Dr. Skałkowski Tadeusz,
 Skibiński Karol,
 Sołtyński August,
 Dr. Szpilman Józef
 Stahlberger Julia,
 Starkel Juliusz,
 Strusiewicz Zygmunt,
 Syroczyński Leon,
 Dr. Szajuocha Władysław,
 Szczepanowski Stanisław,
 Dr. Szyszyłowicz Ignacy,
 Włodzimirski Walery,
 Zacharjewicz Julian,
 Dr. Załoziecki Roman,
 Dr. Zgórski Alfred.

Prenumeratę oznaczamy w ten sposób, że przy wpisie opłaci się 5 zł. (10 koron), następnie zaś przy każdym zeszytcie bez względu na jego objętość, opłacać się będzie 50 ct. (1 koronę).

Zeszytów będzie 25 — cena całego dzieła zatem w prenumeracie wyniesie 17 zł. 50 ct. — którą to kwotę można także w całości z góry złożyć. Prenumeratorowie, pragnący otrzymywać każdy zeszyt zaraz po wyjściu pocztą, opłacać będą porto.

Dla prenumeratorów w Cesarstwie Niemieckiem; przy wpisie 10 marek — przy każdym zeszytcie 80 fenigów — razem pocztą 30 marek i porto.

W Królestwie Polskiem i Cesarstwie Rosyjskiem: przy wpisie 5 rubli, przy każdym zeszytcie 50 kopiejek — razem przeto 17 rubli 50 kopiejek i porto.

Po wyjściu całego dzieła cena znacznie będzie podwyższoną. Prenumeratę przyjmują wszystkie księgarnie w kraju.

Skład główny i wyłączna eспублиcyja w księgarni Gubrynowieza i Schmidta we Lwowie.

We Lwowie, w październiku 1894.

Komitet redakcyjny.

KARTA ZAMÓWIENIA.

Podpisany zamawia ..... egzempl. dzieła „Wystawa krajowa we Lwowie i siły produkcyjne kraju“ i składa prenumeratę w kwocie 17 zł. 50 ct. za całe dzieło — (albo) jako wpisową zaliczkę 5 zł. i obowiązkuje się składać po 50 ct. przy każdym zeszytcie.

Życzy sobie odbierać zeszytami, pocztą, w księgarni.

Imię i nazwisko, adres:

U waga: Prosimy o dokładne przekreślenie tego, czego sobie Prenumerator nie życzy.

.....
 .....

